

ZMAGAL JE BUSH IN NAGRAJEN REAGAN

Kot je bilo pričakovati in kot so do zadnjega trenutka pred volitvami kazale raziskave javnega mnenja, je bil za novega predsednika Združenih držav Amerike izvoljen kandidat republikanske stranke in dosedanji podpredsednik George Bush. Večina ameriškega volilnega zbora se je torej izrekla za nadaljevanje politike, ki jo je skozi dve mandatni dobi, se pravi osem let, vodil predsednik Ronald Reagan. Tako je treba namreč tolmačiti zmago Georga Busha na predsedniških volitvah v torek, 8. novembra.

Izvolitev najtesnejšega Reaganovga sodelavca gotovo pomeni nagrado in priznanje za dosedanjšega predsednika, čigar vlada je, kot priznavajo tudi njegovi politični nasprotniki, dosegla pomembne uspehe tako v notranji kot zunanji politiki. Reaganova vlada je pred osmimi leti bila prevzela težavno dediščino dotedanjega nekam preveč sanjavega in neodločnega predsednika Carterja. Lotiti se je morala najprej silno težavnih gospodarskih problemov in se je v tem pogledu začela ravnati po »liberalnih« načelih ter v dobršni meri zavrgla metode in ukrepe, ki so značilne za tako imenovano »skrbstveno« državo. Na začetku je to bolelo, a se je na daljši rok izkazalo, da so bile temeljne izbire pravilne. Gospodarsko stanje v ZDA se je začelo boljšati, brezposelnost se je pričela manjšati, praznovanja je začela naraščati. Politika predsednika Reagana je dosegla enega svojih glavnih ciljev in smotrov: nastali so pogoji za ustvarjanje bogastva, tako da so se lahko lotili tudi vprašanja, kako to bogastvo pravično deliti, da se zlasti odpravijo velikanske socialne razlike in predvsem velikanske krivice. V tem pogledu je treba seveda še mnogo narediti.

V zunanji politiki je vlada predsednika Ronalda Reagana najprej poskrbela, da se je v mednarodnem svetu okrepil ugled ZDA, nato pa je odločno stopila na pot, ki je vodila k sporazumevanju med velesilama in torej k popuščanju mednarodne napetosti in k ohranjanju miru. Priznati pa je treba, da je Reagan v tem pogledu imel srečo, saj je v zadnjih letih svojega drugega predsedniškega mandata dobil na sovjetski strani za sogovornika Mihajla Gorbačova. Njuna vrhunska srečanja so dejansko odprla novo stran v zgodovini človeštva.

dalje na 2. strani ■

Dolanc in Mikulić v Radencih

»Izhod iz krize je le v večjem delu in ustvarjalnosti«

V Radencih so bili od 3. do 5. t.m. »Gorjupovi dnevi«, ki jih Društvo novinarjev Slovenije prireja že enajst let zaporedoma. Gre dejansko za študijske dneve, poimenovali pa so po prezgodaj umrlem glavnem uredniku ljubljanskega Dela Mitji Gorjupu, ki je bil doma iz Kanala v Soški dolini. Stanovska organizacija slovenskih časnikarjev je za letošnje dneve pripravila program, ki je prvi dan predvideval razpravo o temi »Javno mnenje na Slovenskem« in nato na temo »Trenutek slovenskega in jugoslovanskega časnikarstva«.

»Gorjupovi dnevi« pa so gotovo dosegli višek v petek, 4. t.m., ko sta za predavateljsko krizo sedla predsednik zvezne vlade Mikulić in podpredsednik predsedstva SFR Jugoslavije Dolanc ter odgovarjala na vprašanja številnih časnikarjev, ki so se zanimali za najbolj aktualne in kočljive probleme v Jugoslaviji.

V središču pozornosti so bile predvsem gospodarska reforma, reforma političnega sistema in prenova Zveze komunistov. Oba politika sta poudarila, da je največ težav prav glede prenove Zveze komunistov, ker bi nekateri krogi še radi videli, da bi Zveza komunistov ohranila vlogo in značilnosti partije na oblasti, in se upirajo njenemu ločevanju od države ter spreminjanju v gibanje, četudi je takšen sklep bil sprejet na šestem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije pred mnogimi leti.

Predsednik Mikulić je poudaril, da v Zvezi komunistov tudi ni enotnega gledanja na nadaljnji družbeni razvoj, kar je po

njegovem prav tako posledica različnega pojmovanja vloge in naloge Zveze komunistov.

V zvezi s sprejetimi ustavnimi amandmaji je predsednik zvezne vlade dejal, da posebna komisija izvedencev pripravlja na zvezni ravni osnutke zakonov za izvedbo reforme gospodarskega sistema in da je že izoblikovanih 19 takih osnutkov. Pripomnil pa je, da morajo pomembno delo opraviti v tem pogledu skupščine posameznih republik in avtonomnih pokrajin, ker so za ureditev nekaterih vprašanj pristojne republike oziroma pokrajini. Branko Mikulić pa je večkrat opozoril, kako obstaja resna nevarnost, da inflacija, ki je skoraj dosegla raven 300 odstotkov, vse zruši.

Stane Dolanc je v zvezi z inflacijo dejal, da je predsedstvo republike poverilo posebni komisiji izvedencev nalogo, naj ugotovi, kateri so dejansko resnični povzročitelji inflacije. Branko Mikulić pa je dejal, da predstavljata izhod iz hude krize le večje delo in ustvarjalnost, pri čemer je ugotovil, da traja delovni čas v Jugoslaviji dejansko 3 ali največ 4 ure dnevno in da je produktivnost dela odločno prenizka.

Med razpravo so se dotaknili številnih drugih vprašanj, kot so odnosi med republikami, stanje na Kosovu, politika do nerazvitih, pristojnosti federacije itd. »11. Gorjupovi dnevi« so ta dan obsegali še razpravo o vprašanju splošne ljudske obrambe v Jugoslaviji, zaključili pa so se z občinim zborom Društva novinarjev Slovenije. Za predsednika je bil potrjen Boris Bergant.

Manjšine, radio in televizija

Evropski urad za manj razširjene jezike, ki ga denarno podpira Evropska skupnost in si prizadeva za reševanje manjšinskih vprašanj v evropski Dvanajsterici, je ustanovil posebno delovno skupino za oblikovanje predlogov o manjšinah in radiu ter televiziji. Že oktobra 1986 je bil na pobudo omenjenega urada pomemben mednarodni posvet v Nuoru na Sardiniji z naslovom Manj razširjeni jeziki in sredstva množičnega obveščanja v Evropski skupnosti — problemi radia in televizije.

Gradivo, ki je bilo takrat zbrano, bo zdaj delovna skupina strnila v nekaj stvarnih predlogov za evropske posege na tem področju, a tudi za povezavo med manjšinskimi časnikarji.

Prvo sejo so člani skupine imeli v Bruslju. Predsednik je Jack Macarthur s Škotske, člani pa so katalonski sociolog in vice rektor univerze v Barceloni Miguel de Moragas Spà, predsednica irskega društva za uveljavljanje materinščine prof. Ite Ni

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 »Pravljica o škrtu veselja« (Mariza Perat); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsa«; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 14. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tigrova duša — spomini na Alberta Rejca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 O ljubezni v književnosti; 12.40 Tržaški mešani zbor; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika - Zapisi in glasba; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Čembalistka Barbara Petrucci v repentabski cerkvi; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 15. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 12.40 Mešani zbor Sv. Jerneja z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Prvo, drugo ali tretje?«; 14.30 Iz Benečije; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kvintet Aeolus v repentabski cerkvi; 18.00 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsa«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 16. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Ženski zbor Repentabor; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kvintet Aeolus v repentabski cerkvi; 18.00 Spomini na osemindesetdeseto leto; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 17. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Debelost in akupunktura; 12.40 Cerkveni mešani zbor iz Sv. Križa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Nediški zvon; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Zanimivosti iz arhiva Ciril-Metodove šole v Trstu ob 100-letnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 18. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Pogled v restavratsko delavnico; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Filmi na ekranih; 12.40 Zbor Fantje izpod Grmade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Sto nagrad za moj zaklad«; 14.30 Goriški razgledi; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianist Bojan Gorišek v našem studiu; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 19. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Koncert za srce in orkester; 12.40 Dekliški zbor Slovenski šopek iz Mačkolj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bom raredu stazice«; 15.00 Drugi program. Vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Klavdija Sedmak, dijakinja šole Glasbene matice v Trstu; 18.00 Garcia Lorca: »Krvava sva-ba« (Zora Tavčar - Mira Sardoč); 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Bojan Brezigar o rabi slovenskega jezika v deželi

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar se je udeležil Srečanja o rabi jezika narodnih manjšin, ki je bilo v San Sebastianu v Španiji, v organizaciji Evropskega urada za manj razširjene jezike. Brezigar je v svojem posegu obravnaval rabo slovenskega jezika v javnih upravah v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Potem ko je natančno analiziral sedanje stanje in zgodovinske dogodke, ki še danes služijo nekaterim kot pretveza za razlikovanje same slovenske manjšine v Italiji, je deželni svetovalec naštel vse pobude Slovencev v dolgih letih boja za priznanje uporabe slovenskega jezika v javnih upravah.

Brezigar je podčrtal, da evropsko združevanje v ostalih državah pospešuje večjo odprtost in proces večje demokratizacije ter priznanja enakopravnosti jezika manjšine; v Italiji pa nasprotno ne vlada ne dežela ne kažeta nobene občutljivosti za to vprašanje. V resnici se prav v Furlaniji-Juljski krajini danes zanikajo nekatere

pravice, katere smo Slovenci dejansko uživali že cela desetletja. Tako n.p.r. pravico predstavnika manjšine, da se obrne na javno upravo — vsaj pisno — v svojem materinem jeziku. Bojan Brezigar je posebej omenil dva primera: bivši tržaški župan Giulio Staffieri je prepovedal občinskimi uradom, da sprejemajo prošnje in druge vloge v slovensčini, medtem ko redno sprejemajo dopise v drugih tujih jezikih; deželna uprava je spremenila svoje ustaljeno stališče, da sprejema prošnje za podporo v slovenskem jeziku, sklicujoč se na stališče Računskega dvora, ki zahteva, da so dopisi opremljeni s prevodom.

V takem stanju je torej nemogoče govoriti o pravici rabe jezika manjšine v Furlaniji-Juljski krajini, saj se deželna uprava dejansko postavlja na čelo tistih uprav, ki z različnimi pretvezami omejujejo že ustaljene pravice manjšine in tako hodi proti evropskemu toku, ki se zavzema za ovrednotenje deželnih in krajevnih manjšinskih stvarnosti.

MANJŠINE - RADIO IN TELEVIZIJA

■ nadaljevanje s 1. strani

Chionnaith in radijski časnikarji Ivo Jevnikar (deželni tajnik Slovenske skupnosti iz Trsta), Bernez Rouz (Bretonec, ki je zaposlen na dvojezični postaji francoskega državnega radia), Hubert Jenniges (z javne radijske postaje v nemščini v Belgiji), Euryn Ogwen Williams (televizija v Walesu) in Federico Rossi (deželni poslanec Zelenih in vodja zasebne postaje Onde Furlane v Vidmu). Prisoten je bil tudi tajnik Evropskega urada za manj razširjene jezike iz Dublina Dónall O Riagáin s sodelavcem.

ZMAGAL JE BUSH

■ nadaljevanje s 1. strani

Ameriški volilni zbor je vse to upošteval pri zadnji volilni izbiri in se povečini odločil za Busha, to je za kontinuiteto. Enako se je ravnal tudi pri volitvah v predstavniški dom in senat, kjer je povečini podprl kandidate demokratske stranke, ki je bila že do zdaj v večini v kongresu.

LONČAR V BONNU

Jugoslovanski zunanji minister Lončar je bil na tridnevem uradnem obisku v Zahodni Nemčiji. Na tiskovni konferenci je dejal, da imajo partnerji in prijatelji Jugoslavije danes manj razloga za zaskrbljenost nad položajem v državi, saj je bila po dramatični razpravi določena pot za izhod iz krize. Med svojim postankom v Bonnu se je Lončar sestal z zahodnonemškim zunanjim ministrom Genscherjem in drugimi predstavniki bonnske vlade. Sprejel ga je tudi predsednik republike Weizsaecker.

—o—

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je izrazil veliko nezadovoljstvo, ker je deželna vlada izjavila, da v deželnem svetu ne bo razprave o lokaciji sinhrotrona. To pomeni, da svet ne bo proučil glavne pritožbe prizadetega prebivalstva, ki odločno nasprotuje namestitvi sinhrotrona pri Bazovici. Svetovalec Brezigar se je tudi pritožil, ker je bila odložena razprava o sinhrotronu v pristojni komisiji deželnega sveta.

—o—

Andrej Saharov na obisku v ZDA

Znani sovjetski disident in oče sovjetske atomske bombe Andrej Saharov je dospel na svoj prvi obisk v Združene države. Na letališču v New Yorku ga je pričakalo več stotin časnikarjev, televizijskih snemalcev in fotografov. »Pred dvema letoma sem se kot svoboden državljani vrnil v Moskvo, je povedal na tiskovni konferenci postal sem svoboden človek, danes pa sem še svobodnejši, ko lahko potujem kamor mi je drago«. V tujini je bil Saharov zadnjič točno pred tridesetimi leti, ko se je v Ženevi udeležil nekega znanstvenega sim-

pozija. Od tedaj dalje mu niso izdali izstopnega vizuma, češ da pozna državne tajnosti.

Janša, Borštner, Tasič in Zavrl so dobili poziv, naj se 21. t.m. javijo v zaporih, kjer bodo prestajali kazen, ki jim jo je naprtilo vojaško sodišče. Medtem se v Sloveniji napovedujejo množični izstopi iz Zveze komunistov, če slovensko politično vodstvo ne bo znalo ali moglo zaščititi četrterice pred kaznijo, ki ji je bila naložena po krivici.

Problem večjezičnosti

Ena od zadnjih številčk okcitanskega glasila »Ousitanio Vivo«, ki ga izdaja Okcitanosko avtonomistično gibanje MAO v pokrajini Cuneo v Piemontu, razglablja v uvodnem članku o vprašanju večjezičnosti. V njem se avtor članka sprašuje, kako je z vprašanjem jezika, različnega od italijanskega. Posebej velja to za jezike narodnih manjšin, pa tudi za deželne dialekte v državi.

Še zlasti se v tem članku govori o šoli in njenem odnosu do tega vprašanja. Tako pravi med drugim, da je šola dejansko vedno ignorirala obstoj neitalijanskih jezikov na državnem ozemlju, posebej po znani reformi iz leta 1923. Pri tem spominja na razne zadnje programe zlasti osnovne šole, ki sicer poudarjajo potrebo, da učitelj izhaja od učenčeve jezikovne izkušnje. V tem oziru se ovrednoti celo narečje, ki postane izhodišče za spoznavanje kulturne identitete lastnega okolja.

V nadaljevanju se članek zaustavlja ob dejanskem položaju zlasti v deželi Piemont, kjer žive Okcitanci v mejah republike Italije. Pri tem opozarja, da v novih programih za osnovne šole jezikovni pluralizem ne najde nikakega mesta! To še posebej velja za jezike narodnih manjšin.

Tudi uporaba narečja se omenja le v negativni luči, češ da je to za otroka slaba raba jezika ...

Če je v preteklosti zapostavljanje manjšinskih jezikov izhajalo iz politike nasilja, pa se sedaj kaže iz drugačnega zornega kota, češ da so jeziki različni od državnega manjvredni!

Tako zaključuje okcitansko glasilo: »Danes tako kot včeraj šola nadaljuje s preziranjem problema večjezičnosti, ne oziraje se na načela novih ministrskih učnih programov in samih ustavnih načel.«

Zagrozili so s stavko

Prvič po letu 1982, ko je poljski sindikat Solidarnost priredil množično manifestacijo v znak protesta proti razpustitvi sindikalne organizacije, so voditelji Solidarnosti nakazali možnost oklica splošne stavke, če varšavska vlada do 15. novembra ne bo preklicala sklepa o zaprtju ladjedelnice Lenin v Gdansk. Vodja sindikata Walesa je povedal, da so vladi postavili ultimatum in da so že pričeli s pripravami na splošno stavko, če varšavski ministrski svet ne bo spremenil svojega stališča. Te dni je glasnik poljske vlade Urban na tiskovni konferenci potrdil, da je sklep o zaprtju ladjedelnice v Gdansk dokončen.

V Varšavi so aretirali Zbigniewa Janasa, ki je bil predstavnik Solidarnosti za varšavsko področje. Niso še znani razlogi njegove aretacije.

Italijanski zunanji minister Andreotti je bil na obisku v Izraelu. Pogovarjal se je s predsednikom vlade Shamirom in zunanjim ministrom Peresom. Andreotti je pred odhodom v Tel Aviv imel v Rimu pogovor s palestinskim voditeljem Arafatom.

PROSTOR MLADIH

Slovenska zamejska skavtska organizacija (SZSO) v novi sezoni

SZSO ima za cilj duhovno in telesno rast članov v skladne osebnosti, odgovorne člane družbe, zavedne Slovence, dosledne katoličane, poštene državljane in zveste pripadnike skavtske organizacije.

Pri tem se ravna po Baden-Powellovi metodi združevanja mladine, ki temelji na vzgoji in samovzgoji, globokem verskem življenju, dejavni ljubezni do bližnjega, spoštovanju narave in življenju na prostem, krepitvi telesnih in duševnih sposobnosti in delovanju v skupinah znotraj treh starostnih vej (volčiči - veverice, izvidniki - vodnice, roverji - popotnice).

Tako se glasi tretji člen temeljnih pravil SZSO, v katerem duhu je potekal zadnji občni zbor, ki je bil 8. in 9. oktobra v koči sv. Jožefa v Žabnicah. V soboto popoldne je dvajset voditeljev iz Gorice razmišljalo o poslanstvu, ki ga imamo v naši vzgojni organizaciji in družbi. Po globljih osebnih analizah smo prišli do zaključka, da smo premalo odgovorni za naše funkcije. Naslednji dan smo poleg tehničnih formalnosti, poslušali poročila načelnika, tajnika, blagajnika ter predstavnikov treh starostnih skupin. Nato je bil govor o letošnjem programu. V tej zvezi bi omenil, da bomo organizirali razne izpopolnjevalne tečaje in skrbeli za duhovne poglobitve.

Naslednjo nedeljo, to je šestnajstega

oktobra, smo se zbrali skavti I. stega (Gorica, Števerjan, Standrež, Podgora). Iz treh različnih krajev (Gorice, Standreža, Števerjana) smo se po enourni hoji po mestnih ulicah in gozdovih skupno zbrali v Pevmanskem gozdu, kjer je sledilo slovesno prestopanje članov v različne starostne veje. Po obredu smo skupno šli v Katoški dom, kjer smo gledali diapozitive o skavtskem življenju. Vesel dan smo končali s pesmijo slovesa in poslušanjem ansambla Drava, ki je v okviru koroških dnevov gostoval v Gorici.

Dne 31. oktobra smo se spomnili rajnih skavtov. Letos smo se s kolesi peljali v Mošo, kjer smo imeli mašo za umrlega skavta Jožeka.

Skavtska vzgoja ni enostranska, kot je vzgoja v raznih drugih organizacijah, ampak zajema otrokovo oz. mladostnikovo osebnost v celoti. Njen namen je pomagati posamezniku, da v okviru svoje družbe zraste v slovenskega vernega človeka. Družba danes potrebuje zrelih in aktivnih ljudi, ki se morajo znajti v vsaki situaciji, rabi močne osebnosti. Skavtizem gradi v to smer. Zaradi teh ciljev in dolgoletnih pozitivnih izkušenj vabimo starše, naj vključijo svojega otroka v skavtsko organizacijo.

Matjaž Terčič

Zanimiv večer v Peterlinovi dvorani v Trstu

V Peterlinovi dvorani v Trstu je bilo 7. t.m. srečanje s tremi izvoljenimi predstavniki Slovenske skupnosti na Tržaškem. Večer je priredilo Društvo slovenskih izobražencev, da bi nudilo informacijo o sedanjem političnem trenutku na Tržaškem, še posebej glede na izključitev Slovencev iz nekaterih tržaških javnih uprav. Na večeru so spregovorili Zorko Harej, ki je bil izvoljen v pokrajinski svet, deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar in tržaški občinski svetovalec Aleš Lokar. Vsi trije govorniki so ugotovili, da je sedanjí politični trenutek precej negativen, saj so italijanske stranke pri oblikovanju novih koalicij dokazale, da nimajo poslušna za slovensko prisotnost na Tržaškem. Trst je torej izrazito nacionalistično mesto.

Kot je poudaril Zorko Harej, je nujno, da Slovenci nastopamo složno. Samostojno politično nastopanje pa je življenjskega pomena za obstoj manjšine. Kratko je povzel potek pogajanj in različna stališča strank. Protislovenska stališča strank novih koalicij na pokrajini in občini se jasno kažejo tudi v programih, je dejal Zorko Harej.

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je poudaril, da so italijanske stranke načrtno pustile slovenske izvoljene svetovalce zunaj koalicij. V tem smislu, je dejal Brezigar, ne gre samo za

Slovensko skupnost, ampak za celotno manjšino na Tržaškem. Kritičen je bil do socialistične stranke, ki ni hotela izvoliti nobenega slovenskega predstavnika v javne uprave, in tudi do Krščanske demokracije, ki je po letošnjih volitvah nekako zatajila več kot 20-letno sodelovanje s Slovensko skupnostjo. Politika sožitja je bila za manjšino koristna in zato je slovenska stranka vztrajala na tej poti. V sedanjem času očitnega nasprotovanja pa bi po mnenju Brezigarja morali Slovenci usmeriti svoja prizadevanja za uveljavitev svojih pravic na druge forume, predvsem v sklopu Evropskega parlamenta in drugih evropskih mednarodnih ustanov.

Občinski svetovalec Aleš Lokar je osvetlil stanje na tržaški občini. Dejal je, da je Slovenska skupnost vedno vodila samostojno politiko, ki je bila dosledno usmerjena v občo slovensko korist. To so spoznale tudi italijanske stranke. Glede izsiljevanja socialistov je Lokar spomnil prisotne, kako so med krizo, ki je pred meseci ohromila politično in upravno delo na občini, socialisti sami obljubili, da bodo podprli Richettija, a se tega sklepa niso držali. Glede zadržanja krščanskih demokratov pa je ugotavljal, da so v tej stranki očitno različne struje in da so se nekateri svetovalci Krščanske demokracije jav-

dalje na 4. strani ■

O Italijanih v Istri

V hotelu Excelsior v Trstu je krožek Istria priredil okroglo mizo na temo »Italijanska manjšina v Istri: bogastvo ali obveznost za večino?« Po uvodnem pozdravu podpredsednika krožka, prof. Giorgia Depangherja, so spregovorili predavatelji, ki jih je kratko predstavil prof. Guido Miglia.

Prvi je nastopil hrvaški pisatelj in časninar Milan Rakovec, ki je zelo jasno govoril o sedanjem stanju v Istri in o odnosih med italijansko manjšino in večino.

Sledil je poseg sociologa Ulderica Bernardija iz Benetk. Govoril je o vlogi, ki jo lahko imajo manjšine pri oblikovanju skupne kulturne dediščine Evrope in vsega človeštva. V sedanjem času, ko svet teži po univerzalnosti, imajo krajevne značilnosti

V sredo, 16. t.m., bo ob 20.30 v mali dvorani Kulturnega doma ul. Petronio 4 v Trstu predavanje beograjskega metropolita msgr. dr. Franca Perka:

ALI KRŠČANSTVO IZUMIRA?

Predavanje sodi v okvir priprav na misijon v tržaški škofiji.

še toliko večji pomen, ker poudarjajo kulturno dediščino posameznika. Samo kdor se zaveda vrednote domačega kraja, domače kulture in materinega jezika lahko sprejme tudi vrednote univerzalnosti.

Kot zadnji je na okrogli mizi spregovoril pesnik in politični delavec Ciril Zlobec.

Predavatelj je svoje razmišljanje začel z ugotovitvijo, da sta v Trstu odmevali dve gesli »Trst je naš« in »Trieste italianissima«. To sta gesli, ki si stojita na diametralno nasprotnih stališčih in torej v tej luči ni mogoče iskati rešitve za odpravo narodne nestrpnosti. Voljo po nadvladanju enega naroda nad drugim lahko odpravita le civilizacijska rast in zrelost. Poudaril je nato življenjsko vlogo, ki jo ima za vsako manjšino stik z matičnim narodom. Svoje misli pa je povzel v optimističnem smislu, češ da razvoj zadnjih let kaže na določene pozitivne premike v smeri proti strpnosti. To je opaziti predvsem med humanisti, je ugotavljal Zlobec. Ti premiki so mogoče utopija, je menil Zlobec, v smislu, da bodo le težko spremenili stvarnost in konfliktualnost v odnosih. Ta utopija pa ima lahko moč moralnega pritiska na aktivno politiko, ki dejansko ureja vsakodnevne odnose med manjšino in večino.

Sledila je živahna in zanimiva razprava, v katero so posegli tudi številni predstavniki italijanske manjšine v Istri.

—o—

VEČER V DSI V TRSTU

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu, Peterlinova dvorana, ul. Donizetti 3, bo v ponedeljek, 14. t.m., ob 20.30, profesor Pavle Merku predstavil zbrane pesmi Vinka Beličiča »Pesem je spomin«.

V nedeljo bodo odprli nov sedež zborov v Devinu

V nedeljo, 13. t.m., bo v Devinu pomemben, prazničen in istočasno zgodovinski dan. Pevska zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devina bosta tudi uradno odprla svoj sedež v prostorih bivšega rastlinjaka na vrtu devinskega otroškega vrtca. Obnovitvena dela tega napol porušenega poslopja, ki ga je zboroma za dobo 20 let dala na razpolago devinsko-nabrežinska občinska uprava, so se začela v januarju leta 1987, v letošnjem januarju pa so Fantje izpod Grmade že začeli uporabljati prostore za pevske vaje. Z nedeljsko slovesnostjo pa se bo končno uresničil sen članov obeh pevskih zborov, da bi končno imeli svoj dom.

Zanimivo je pogledati v zgodovino obeh zborov. Fantje izpod Grmade so nastali leta 1966, dekliški zbor Devina pa leta 1972. Oba zbora sta z vajami začela na domu sedanjega podpredsednika moškega pevskega zbora Franca Antoniča. Po posredovanju takratnega župana občine Devina - Nabrežina, dr. Legiša, sta zbora kmalu začela uporabljati prostore bivšega župnišča v Devinu, ki jih je lastnik, princ Rajmund Thurn und Taxis dovolil v uporabo tudi drugih ustanov in ne le devinske župnije. Ta dvorana je z leti postala skoraj neuporabna, še posebej kar se tiče prirejanja javnih predstav. Zato sta zbora upala, podobno kot druga društva v Devinu, da bosta po dograditvi nove osnovne šole v vasi, lahko uporabljala prostore v stari devinski osnovni šoli.

Upanja so splahnela, ko je leta 1981 takratna občinska uprava pristala na zahteve deželne uprave in dodelila staro devinsko osnovno šolo Jadranskemu zavodu združenega sveta. Zbora sta tako še naprej vadila v župnijski dvorani, dokler občinske in šolske oblasti niso pristale na prošnjo pevcev in omogočile uporabo ene učilnice v slovenski osnovni šoli v Devinu za potrebe pevskih zborov. Zbora sta uporabljala tudi jedilnico v novi šoli še posebej za prirejanje kulturnih večerov, koncertov in drugih predstav. Ker pa je upo-

raba šole postajala vedno bolj težavna zaradi objektivnih potreb pouka in drugih razlogov, sta zbora septembra 1985 predlagala občini rešitev, ki se je v teh dneh udejanila. Večmesečnim pogajanjem pred podpisom pogodbe, 1. septembra 1986, je sledilo obnovitveno delo. Zgradba je bila potrebna korenitih popravil, od sanacije zidov in strehe do novega poda in vsega, kar je pač potrebno pri takem delu. Nalogo za pripravo načrtov sta zbora zaupala bivšemu članu Fantov izpod Grmade, arhitektu Danilu Antoniju. Vodstvo obnovitvenih del pa je prevzel Franc Antonič, ki je s svojim velikim navdušenjem in vztrajnostjo največ pripomogel, da je sedež danes dokončan. Seveda so pri tem delu pomagali tudi pevci in nekateri prijatelji devinskih zborov.

Prostovoljno delo in širokogrudna pomoč slovenskih bančnih zavodov iz Sovodenj, Doberdoba, Opčin, Trsta in Nabrežine, številnih podjetij, trgovin in gostiln ter hotelov, ki delujejo na Goriškem in Tržaškem, prispevki številnih posameznikov in družin so omogočili, da bomo v nedeljo priča dogodku, ki ni pomemben le za Devina ali njegovo neposredno okolico in devinsko-nabrežinsko občino, ampak za vso narodno skupnost, saj je novi sedež Fantov izpod Grmade in Dekliškega zbora Devina dejansko življenjskega pomena za slovensko kulturno in narodno življenje na obali Jadranskega morja.

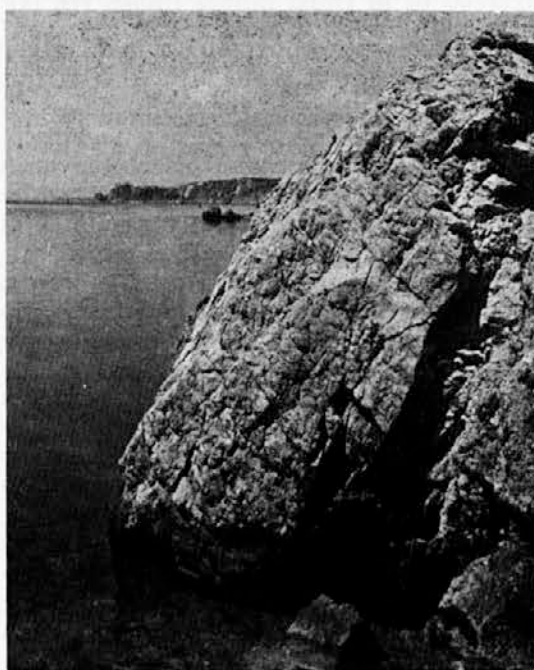
—o—

ZANIMIV VEČER V PETERLINOVI DVORANI V TRSTU

■ nadaljevanje s 3. strani

no zavzeli, da bi Slovenska skupnost vstopila v občinsko koalicijo.

Sledila je živahna in razčlenjena debata, ki je omogočila, da so prisotni še bolj poglobili sedanji politični trenutek na Tržaškem.

Prireditve v Kulturnem domu v Gorici

Predsednica Upravnega odbora Kulturnega doma Nada Sanzin nam piše:

»V tem mesecu proslavljamo že sedmo obletnico rednega delovanja našega Kulturnega doma, z dogodki kulturnega in telesnokulturnega značaja. Prav zaradi omenjenega dejstva želim poudariti osrednji cilj te kulturne hiše, ki je v prvi vrsti oblikovanje kulture sožitja in miru ter kar največje življenjske povezanosti vseh, ki živimo na tem posebnem koščku Evrope. Osnova te kulture pa je medsebojno spoznavanje in spoštovanje, v prepričanju, da se samo na tak način naša identiteta izkazuje v vsej svoji iskrenosti in raznolikosti. Vse, kar prispeva k poglobljanju kulture, je treba podpirati in ovrednotiti. V teh naših obmejnih krajih se že stoletja srečujejo pesniki, pisatelji, umetniki in navadni ljudje, ki imajo svoje korenine v zgodovini in v življenju italijanskih in slovenskih ljudi. Zato naj bo Kulturni dom s svojimi dejavnostmi most sporazumevanj med tu živečima narodoma. V tem duhu sožitja odpiramo letos vrata našega hrama.«

Program prireditev

10. (četrtek) ob 17.30: Tiskovna konferenca Kulturnega doma.

10. (četrtek) ob 20.30: GORICA KINEMA '88 Film: »Zakon poželenja«.

14. (ponedeljek) ob 10.30: Gledališka predstava za šole »George Dandin ali kaznovani soprog« (SSG).

17. (četrtek) ob 20.30: GORICA KINEMA '88 Film: »CEBELAR«.

24. (četrtek) ob 20.30: GORICA KINEMA '88 Film: »Bagdad café«.

27. (nedelja) ob 8. uri: III. LOKOSTRELSKI TURNIR. Prireditelj: ŠD NAŠ PRAPOR (Pevma-Oslavje-St. Maver).

—o—

7. OBLETNICA OTVORITVE KULTURNEGA DOMA

16. (sreda) ob 18. uri: Otvoritev razstave akademskega slikarja ANDREJA JEMCA.

2. decembra (petek) ob 20. uri: Zabavno športna prireditve z nastopom ZLATE SELEKCIJE.

25. (petek) ob 20.30: Koncert narodno zabavne ansambla SLAK.

80-let Kmečko-obrtne hranilnice v Doberdolu

V občinskem parku v Doberdolu bo pod velikim šotorom, ki ga bodo postavili nalašč za to priložnost, v soboto, 12. novembra, ob 15.30 svečana proslava 80-letnice delovanja Kmečko-obrtne hranilnice. Na svečanosti bodo počastili vse, ki so kakorkoli prispevali ter še prispevajo za to, da se domači kreditni zavod uspešno razvija.

Uvodoma bodo nastopili domača godba na pihala Kras ter pevska zbor Jezero in Hrast. Sledili bodo govor predsednika posojilnice Andreja Gergoleta ter pozdravi gostov, saj je odbor posojilnice za to priložnost povabil v Doberdolu zastopnike drugih posojilnic ter bančnih zavodov v deželi ter izvoljene predstavnike vsega okoliša. Nato bo predstavitev zbornika z naslovom »Doberdolu včeraj in danes«, o katerem bosta spregovorila prof. Jože Pirjevec in časnikar Marko Waltritsch, ki je zbornik tudi uredil. V njem so prispevki dvanajstih piscev, ki so preučili doberdolsko preteklo in sedanjo stvarnost iz vseh zornih kotov. V njem so spisi o posojilnici in gospodarskem položaju, o zgodovinskem razvoju kraja, o cerkvah, šolah, kulturno-prosvetnih ter športnih društvih, dalje še spisi o ledinskih imenih ter o vodah in geologiji kraškega področja. Sledila bo predstavitev likovne stvaritve Re Moreua z naslovom Kras, nakar bodo najbolj zaslužne člane posojilnice nagradili. Odbor posojilnice pa je pripravil tudi prosto zabavo za člane, ki se bo pričela po uradnem delu svečanosti.

Posojilnico v Doberdolu (takrat z naslovom Kmečka posojilnica in hranilnica v Doberdolu) so 20. aprila 1908 ustanovili domačini, ki so se takrat prištevali k Slovenski kmečki stranki. V Gorici jo je vodil odvetnik Alojzij Franko, ki je le leto dni kasneje ustanovil tudi Kmečko banko. »Agrarci«, tako so jih nazivali pristaši Andreja Gabrščka ter dr. Antona Gregorčiča, saj so bili v nekaki sredini med dvema strankama, so se obdržali le nekaj let. Doberdolska posojilnica, na čelo katere je bil izvoljen takratni doberdolski župan Andrej Gergolet - Dac, tajnik pa je bil domači učitelj Josip Brezigar, se je najprej včlanila v ljubljansko zvezo zadrug, ki so jo vodili liberalci, nekaj let kasneje pa je iz

te zveze izstopila in se vključila v Gregorčičevo zvezo v Gorici.

Med prvo svetovno vojno se je tudi posojilnica umaknila v zaledje in poslovala dalje. Vzdržala je fašistični pritisk. Konec tridesetih let je prvega predsednika zamenjal Miha Ferletič-Mihač. V začetku vojne je bil za predsednika izvoljen Anton Gergolet - Picero. V času njegovega predsednikovanja so 13. septembra 1943 Nemci vdrli v vas ter zažgali županstvo, v katerem je bil tudi sedež posojilnice. Predsednik se je tedaj zatekel v Ronke, posojilnica je še dalje delovala na njegovem domu. Po vojni se je posojilnica vrnila v Doberdolu. Leta 1947 je bil za predsednika izvoljen Jožef Peric-Pirčev, ki je na tem mestu bil tri leta. Leta 1950 je bil za predsednika izvoljen Jožef Gergolet - Dac, ki je na tem mestu ostal do leta 1981, ko je vodilno mesto prevzel Andrej Gergolet - Dac, ki posojilnico vodi še danes. V njej imajo danes pet uslužbencev, ki jih vodi ravnatelj dr. Maks Gergolet.

Prva leta je bil sedež posojilnice na županstvu oziroma na domovih predsednikov. Zatem je bil njen sedež v pritličnem prostoru stavbe, kjer domuje kulturno društvo Jezero. Od leta 1981 pa je posojilnica v večji poslovni stavbi. Prostori pa so že pretesni, zato si upravitelji prizadevajo, da bi kupili stavbo v središču vasi, kjer bodo imeli več prostora za njihovo poslovanje. Največ klientov imajo seveda v Doberdolu, lahko pa poslujejo tudi v sosednjih občinah Tržič, Ronke, Foljan in Zagraj.

Prvi večerni koncert društva Lipizer

V goriškem Avditoriju je nastopal milanski Novi trio Faurè, ki je s tem odprl dvojni ciklus Večernih koncertov in Nedeljskih koncertov za sezono 1988-89. Vseh nastopov bo 15, že prvi pa je pokazal nadpovprečno raven nastopajočih.

Silvano Minella - violina, Marco Perini - čelo in Ottavio Minola - klavir so najprej izvajali Brahmsov Trio v H-duru, privlačno skladbo nemškega skladatelja, polno kontrastnih duševnih občutij in prav zato zelo zanimivo. Solistične teme izvajalcev so izredno poudarjale značilnosti skladbe.

Popolnoma drugačen je bil Ravelov Trio v A-molu, daleč od Brahmsove napetosti, v skoraj pravljicnem vzdušju, intenzivno obarvan v svoji tematiki. V odgovor na odobravanje občinstva je trio Faurè podal še izven programa Andante iz Tria v G-duru komponista Debussyja.

Zakusko za uspešno nadaljevanje sezone je ob koncu nastopa ponudila klet »La Boatina« iz Krmina.

L. Q.

—o—

40-LETNICA SLOVENSKEGA DOBRODELNEGA DRUŠTVA

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu obhaja 40-letnico delovanja. Ob tej priložnosti bo priredilo v petek, 11. t.m., ob 18. uri proslavo v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu.

Iz goriške občinske uprave

Nedavno sta bila gosta goriške občinske uprave predstavnika avstrijske in italijanske vlade, ki sta ob sedemdesetletnici konca prve svetovne vojne skupno počastila padle obeh držav. Avstrijski podkanceler in zunanji minister dr. Mock ter italijanski minister Santuz sta v svojih besedah prikazala prav ta novi duh sodelovanja in prijateljstva v evropski perspektivi. Govorili so še goriški župan, predsednika dežele in goriške pokrajine ter drugi.

Občinski svet in odbor se stalno sestajata z obravnavanjem problemov redne uprave. Prav tako rajonski sveti in razne

občinske konzulte. Nedavno je bilo tudi politično preverjanje sedanje večine (DC, PSDI, PSI, SSK in PRI), ko se je občinski odbor sestal skupno z načelniki svetovalskih skupin večine. To se dogaja dobro leto in pol pred zapadlostjo sedanjega mandata občinskega sveta.

Svojo službo je pred kratkim nastopil tudi novi poveljnik mestne policije, polk. Armido Zaro. Na mali slovesnosti ga je mestni policiji predstavil odbornik dr. Andrej Bratuž. Do pred kratkim je bil na goriški poveljnik na isti službi v občini Savona v Liguriji.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prenova slovenskega gledališča

O Borštnikovem srečanju ne kaže izgubljeni besed, saj so o vsakoletnem tekmovalnem festivalu slovenskih gledališč na široko poročala sredstva javnega obveščanja. Edina zares pomembna novica v zvezi s to prireditvijo so čedalje številnejši in uporabnejši predlogi, da se Borštnikovo srečanje temeljito spremeni. Znano je, da se Slovensko mladinsko gledališče že vrsto let ne udeležuje mariborskega teatarskega festivala, ker se ne strinja z njegovo organizacijsko in umetniško podobo. Niko Goršič, igralec tega tudi izven Slovenije in v širšem evropskem prostoru znane gledališča, je tako izjavil: »Upam, da bo do vsaj zdaj, ko sprejemajo sodobnejši pravilnik Borštnikovega srečanja, obravnavali argumente Slovenskega mladinskega gledališča, jih sprejeli ali pa — z argumenti — zavrnil, sicer ne vidim drugega izhoda, kot da tudi Borštnikovo srečanje dobi prisilno upravo. Mi se zavzemamo za Borštnikovo srečanje, na katerem bi sodelovale vse najboljše predstave slovenskih gledališč, tudi lutkovnega; brez Vita Tauferja in Dragana Živadinova praznik slovenskega gledališča preprosto ne more biti regularen. Borštnikov prstan bi morali podeljevati tudi drugim gledališkim umetnikom, ne samo igralcem, imeti bi morali pravega selektorja, ne pa usklajevalca, in žirijo, ki bi jo sestavljali trije aktivni kritiki in dva vrhunska gledališka umetnika...«.

Za te in podobne argumente so organizatorji Borštnikovega srečanja povsem gluhi. Nekateri

Stavka gledališč

Zaradi 24-urne stavke gledališčnikov so bile 8. t.m. v Italiji zaprte gledališke hiše, koncertne dvorane in kinematografi. Stavko so oklicale sindikalne zveze CGIL, CISL in UIL v znak protesta proti zmanjšanju doklad, kot jih predvideva novi finančni zakon. Istočasno pa gledališčniki protestirajo tudi proti zakonskemu predlogu ministra Carrara o preosnovi dramskega gledališča. Zakonski predlog namreč privilegira dobro upravo, medtem ko bi morala biti v prvi vrsti po mnenju gledaliških delavcev skrb za čim višjo kulturno raven odrskih predstav. V Rimu je bila množična manifestacija, ki so se je udeležili režiserji, igralci, glasbeniki, dirigenti, scenografi, dramatik in sploh kulturni delavci. Na zborovanju so še enkrat potrdili zahteve za razvoj gledališke in glasbene umetnosti.

Zaradi stavke je odpadla tudi predstava Slovenskega stalnega gledališča v Trstu Wildove komedije »Važno je imenovati se Ernest«, ki bi morala biti v Kulturnem domu v Gorici.

administrativni gledališčniki pač nočejo izpustiti iz rok dolgoletne oblasti, obnašajo se kot politiki, ki sladko spijo v senci samozadovoljstva in inercije. Pravo gledališče bi se moralo z umetniškimi sredstvi boriti za prenovo naše družbe, v resnici pa plava s tokom v vsesplošno letargijo. Stopetdeset predstav, ki so jih menda videli gledalci na letošnjem Borštnikovem srečanju, je — razen redkih izjem — pesek v oči javnosti.

Žarko Petan

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Trst, ulica Donizetti 3

vabi člane in prijatelje vseh starosti na

SREČANJE Z UREDNIŠKIM ODBOROM REVIEJE MLADINA

v soboto, 12. novembra ob 18.30.

Ne pozabite na to izredno priložnost!

REŽISER PIPAN ZAVRNIL NAGRADO

Režiser Janez Pipan je zavrnil nagrado za najboljšo režijo, ki mu jo je podelila žirija Borštnikovega srečanja v Mariboru. V utemeljitvi je dejal, da nagrade ne more sprejeti, dokler ne bodo razčiščeni odnosi med Borštnikovim srečanjem in Mladinskim gledališčem iz Ljubljane, ki se — kot znano — že pet let ne udeležuje mariborskega gledališkega festivala, ker se ne strinja z njegovim konceptom.

Mladinsko gledališče se namreč zavzema za Borštnikovo srečanje, na katerem bi sodelovale vse najboljše predstave slovenskih gledališč. Izbrati bi morali tudi selektorja, ne pa usklajevalca, imenovati žirijo, ki bi jo sestavljali trije aktivni kritiki in dva vrhunska gledališka umetnika. Dokler se koncept ne bo spremenil, dokler o predlogih Mladinskega gledališča organizatorji Borštnikovega srečanja ne bodo razpravljali, Mladinsko gledališče na festivalu ne bo sodelovalo.

Janez Pipan je nagrado Borštnikovega srečanja prejel za režijo Jančarjevega »Klementovega padca«.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

Marjana Lipovšek pela Janezu Pavlu II.

Ob desetletnici papeževanja Janeza Pavla II. je bila v Vatikanu slovesnost s koncertom, na katerem je kot solistka nastopila tudi svetovno znana mezzosopranistka Marjana Lipovšek iz Ljubljane. Koncert v počastitev papeževanja jubileja sta pripravila zbor in orkester Bavarske državne opere iz Münchna, ki je bil sicer na daljši turneji po Italiji (med drugim so imeli devet opernih predstav v Scali — v treh med njimi je sodelovala tudi Lipovškova) pod vodstvom diri-

genta Wolfganga Sawallischa. V cerkvi sv. Petra v Rimu je bavarski ansambel izvedel uverturo Coriolan ter mašo v C-duru Ludwiga Beethovna. Ob desetletnici pontifikata je slavnost prenašala tudi televizija, papež Janez Pavel II. pa je po koncertu prišel čestitat pevcem in dirigentu ter se celotnemu ansamblu zahvalil za počastitev.

Marjana Lipovšek je z ansamblom Bavarske državne opere nastopila tudi v Madridu ter Firencah.

NŠK prireja tečaj o arhivistiki

V lanskem decembru je Narodna in študijska knjižnica priredila tečaj o arhivistiki. Letos nas je podprla Dežela FJK (Deželno nadzorništvo za šolstvo, poklicno vzgojo in kulturne dejavnosti). Naš namen je, da počasi prodre v zavest potreba po skrbnem zbiranju in arhiviranju gradiva, ki priča o preteklosti in sedanosti Slovencev v Italiji. S tečajem bi radi razširili informacijo in osnove arhivistike med širok krog uporabnikov: knjižnice, inštitute, šole, društva, organizacije, raziskovalce, kulturne delavce, gospodarstvenike. Vse dodatne informacije Vam nudijo vsi trije oddelki naše ustanove v Trstu in Gorici.

Program

Torek, 15. novembra 1988

1. Od prvih dokumentarnih zbirk do današnje arhivske strukture; zgodovina arhivske vede JOŽE ŽONTAR (14-16h).
2. Arhivi in arhivska služba v SR Sloveniji MARIJA OBLAK - ČARNI (16-18h). Sreda, 16. novembra 1988
3. Arhivi in arhivska služba v Italiji PIERPAOLO DORSI (14-16h).
4. Arhivi v deželi FJK - ANNA GONNELLA (16-18h). Četrtek, 17. novembra 1988
5. Delo v arhivu.
6. Vloga arhivarja (s posebnim ozirom na strokovno obdelavo in izdelavo pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva) MARJAN ZUPANČIČ (14-18h). Petek, 18. novembra 1988
7. Delo v arhivu in vloga arhivarja - RENATA DANOVA (15-17h). Sreda, 23. novembra 1988
8. Tehnična oprema v arhivu - MATJAŽ GROBLER (14-16h).
9. Restavriranje in konzerviranje s poudarki na enostavnih postopkih - MARJAN GROBLNIK (16-18h).

Vsa predavanja so v Gregorčičevi dvorani v Trstu (ul. Sv. Frančiška 20/II).

Vse informacije: NŠK - Trst - ul. Sv. Frančiška 20 - tel. 774333; NŠK - Odsek za zgodovino - Trst - ul. Petronio 4 - tel. 733086 - Knjižnica Damir Feigel - Gorica - ul. Croce 3 - tel. 531495.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Gostuje SNG DRAMA Ljubljana

PETER TURRINI

TRG V BENETKAH

Režija: Dušan Mlakar

V petek, 11. t.m., ob 20.30 abonma RED A in D
v soboto, 12. t.m., ob 20.30 abonma RED B, E in F
v nedeljo, 13. t.m., ob 16.00 abonma RED C in G

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Franco Brusati

GALANTNI POGOVORI

Režija: Boris Kobal

V sredo, 16. t.m., ob 16. uri ABONMA RED H
v četrtek, 17. t.m., ob 16. uri ABONMA RED I

Sodobno kmetijstvo

Varstvo črnega ribeza pred škodljivci

Ribeza so pri nas nevarni brstna pršica, hržica, sklenokrilka, ameriški kapar in listne uši. Brstna pršica je najnevarnejši škodljivec črnega ribeza, napada pa tudi rdečega in kosmuljo. Na ribezu so vidne poškodbe brstov. Po odpadanju listov opazimo na okuženih grmih brste značilne okrogle oblike, ki se zelo razlikujejo od zdravih brstov. Okuženi brsti so na prerezu rumeno zeleni, pod povečevalnim steklom pa opazimo v notranjosti okuženega brsta številne bele 0,2 mm velike podolgovate, dvonožne pršice. Taki brsti pozimi in na začetku pomladi še bolj nabreknejo in so bolj vidni. Zatorej v tem času ugotavljamo in ocenjujemo stopnjo okužbe. Bolni brsti ostajajo zaprti in se posušijo, brstna pršica ima pri nas 4 do 6 rodov, in sicer od januarja do cvetenja dve, do konca jeseni pa še tri do štiri.

Iz okuženih brstov se zaradi pomanjkanja hrane pršica giblje po poganjkih v listne pazduhe na nove brste, ki jih okužuje. Škodljivec se od brsta do brsta giblje sam ali pa ga prenašajo žuželke, dežne kaplje in veter. V zelo okuženih nasadih lahko ugotovimo dve tretjini okuženih brstov v obliki šišk, kar zmanjšuje pridelek, grmi ribeza se golijo, hirajo in propadajo. Poleg škode, ki jo škodljivec povzroča v nasadih ribeza, ribezova brstna pršica prenaša tu-

di zelo nevarne virusne bolezni ribeza, ki jo pri nas imenujemo atavizem. Grme, okužene z atavizmom, spoznamo po tem, da imajo nepravilne listne ploskve in le tri do štiri, namesto petih razvitih listnih žil. Listi so nesimetrični, topo nazobčani. Listna rebra so tudi slabše razvita kot pri zdravih rastlinah. Okuženi ribezovi grmi cvetijo prej kot zdravi, cvetovi se nenormalno razvijajo in močno osipajo, tako da grmi zelo slabo rodijo.

Pršica prezimlja v notranjosti brstov in je zelo dobro zavarovana pred mrazom in raznimi škropivi, kar pomeni, da ji zimsko škropljenje ne pride do živega. Ko se v maju prezimele pršice začnejo premikati in zapuščati brste, škropimo s tiodanom dva do trikrat v presledkih 7 do 10 dni od začetka odganjanja do cvetenja, med cvetenjem zaradi čebel ne škropimo. Po obiranju škropimo še dva do trikrat v presledkih 10 do 14 dni. Gibanje ribezove brstne pršice spremljamo s pomočjo lepljivih trakov, ki jih nastavimo pod in nad okuženimi brsti in jih pod povečevalnim steklom redno pregledujemo. Ko se pršica najbolj razmnoži, je škropljenje s tiodanom ali hiocidom E35 najučinkovitejše. Dobro je okužene brste ročno pobrati in takoj sežgati.

Ribezova hržica je drobni mušici po-

dobna žuželka, ki se pojavlja že aprila v ribezovih nasadih. Jajčeca odlaga na poganjke in liste. Iz jajčec se razvijejo drobne rumenkastobeke breznože ličinke, ki se sajajo vršne liste in jih poškodujejo. Listi so preluknjani, zmaličeni z značilnimi gubami in zviti. V poškodovanih in zvutih listih najdemo več kot 20 rumeno belih ličink, ki pozneje spremenijo barvo v oranžno rumeno. Ko ličinke v dveh do treh tednih odrastejo, se zarijejo v zemljo in zabubijo. V določenem času se razvija nov rod odraslih hržic, ki spet letajo po nasadu in odlagajo jajčeca, iz katerih se vnovič razvijejo ličinke in tako je škodljivec na delu vse poletje v štirih rodovih. Prezimlja v zemlji kot buba. Hržico zatiramo na enak način kot pršico, pa tudi z drugimi insekticidi.

Ribezova sklenokrilka je dnevni metulj, velik centimeter, z razponom kril pa dva. Ličinke oziroma gosenice žro stržen poganjkov in vej ribeza. Gosenice so dolge 2 cm, škodljivec ima en rod na leto, prezimlja kot gosenica v rovu stržena. Spomladi, ko se ozračje segreje, povzročajo te gosenice največ škode. Škodljivec ima le en rod. Okužene poganjke in veje spoznamo po lomljivosti in ker imajo črne rove namesto stržena.

Pri kemičnem zatiranju poškopimo grm z insekticidi takoj po obiranju, še preden se gosenice zavrtajo v poganjke. Za zatiranje sklenokrilke uporabljamo iste insekticide kot za pršico ali jabolčnega zavijača. Ameriški kapar, ki je nevaren škod-

dalje na 8. strani ■

LEOPOLD VERBOVŠEK

Tu smo od davnine

Moja tolmačenja niso obvezna, saj nimajo žegnov, ostajajo pa vsekakor logična. Naj jih imajo bralci za prispevek k odkrivanju resničnega izgovora našega naroda.

Avtor

Slovenci smo neposredni dediči morda najstarejšega zgodovinskega ljudstva v Evropi, Venetov, ki so v zgodnji bakreni dobi pomenili najbolj razširjeno ljudstvo. Prišlo je iz Male Azije ter se razširilo največ ob rekah tja gor do Skandinavije. V našem jeziku so številne besede in morfološke oblike, ki ustrezajo samo jezikom ljudstev ob Baltiku, Kašubov, obojnih Lužičanov, manj Poljakov, Čehov in Slovakov, zelo pogosto pa tistim, ki jih v pisni obliki hranijo zapiski tritisoč leta starega indijskega jezika sanskrt. Latinizirani Veneti v svojih jezikih razpolagajo z besedami, posebno s krajevnimi in ledinskimi imeni, ki so jim povsem nerazumljive, vendar jih je moč pojasniti z besedami iz jezikov zahodnih Slovanov in v prvi vrsti Slovencev; Koroška, Tolminsko in Režija so v tem pogledu prava zakladnica evropske kulture. Dobro stoletje je že minilo, odkar se je začelo prikrievanje resničnega izvora našega naroda. Ideologijam, ki so nam hotele vsiliti prikrojena sorodstva, je bilo v hudo napoto tudi imenoslovje, kajti z njegovo pomočjo prav lahko dokažemo, da Slovenci niso priseljenci niti z Balkana niti s Karpatov, pač

pa smo avtohtoni nasledniki slovanskim in še drugim evropskim narodom skupnih prednikov Venetov, (Slo)Venetov. V naslednjih odstavkih navajamo nekaj primerov iz starega imenoslovja naših krajev, ki utegnejo zanimati posebno naše Primorce.

Imena rek so v slovenskem jeziku brez izjeme ženskega spola, kar velja za celotno območje Venetov. To velja tudi za našo TIMAVO, kate oblika v moškem spolu se pojavlja na vzhodu in na zahodu narodnostnih meja. Na deblo *tim-* v zahodnih Alpah nisem naletel, toda v staroslov. jeziku je beseda *timjeno* pomenila jezerce. V lužiškosrbskem jeziku še dandanes jezercu pravi *tymenca*. Mimo Trebnjega na Dolenjskem teče *Temenica*, verjetno voda iz nekdanjega jezera pod vasjo Temenica. Iz velikega jezera je nekoč lahko odtekala samo Jezernica (prim. Isarco - Isarch). Takšna jezernica je najbrže tudi Timava. V nam bližji zgodovini so ji rekli tudi *Stivanska voda*. Ob njej so že v pradavnini častili božanstvo vode in toplote. Pokristjanjeno avtohtono prebivalstvo ga je prevzelo kot svetega Ivana Krstnika. Kult le-tega pa je najtesneje povezan s kultom pradavnega Kresnika, ki ga dandanes poznamo samo mi in ljudstvo na severu Indije. V Stivan so zelo radi romali Slovenci že v 9. stoletju; v Čedajskem evangeliju so črno zabeležena njihova imena (Bratina, Kozuh itd.).

Mnogo je bilo umskih akrobacij s »predromanskim« izvorom imena SOČA. Naši davni vedski predniki so reke poimenovali po njihovih

glavnih značilnostih, tako po barvah (Bela, Sora, Črna, Mura, Bistra) kot po drugih ločilnih lastnostih (drveča Drava tudi pri Kašubih, Dravna = Traun v Avstriji, Jezernica, Krke z vrtinci = +grgi). Rutar navaja, da se je Soča pred stoletji imenovala tudi *Bela voda* ali *Bela reka*. Tako ji še pravi grof Nikolaž Salm, »pervi stotnik na hervaški meji« v pismu koroškemu deželnemu glavarju Welzerju. Domačini tega imena gotovo niso uporabljali. Pomensko osnovo Soče gre najverjetneje iskati v sanskrtu, kjer *čuč*, *čoč* lahko pomeni *sijati*, odsevati in bleščati se. Z visokih bregov je videti zares kot bleščati trak. Vselej maloštevilni Rimljani so se za opis posluževali večinoma domačih krajevnih imen, ki so jih samo prilagodili svoji govorici. Njihovi viri in zemljevidi navajajo reko (fluvius, m. spola) *Sontius* in na 15. milj od Ogleja poštno postajo *Pons Sontii*. To pomeni, da je domače prebivalstvo tik pred začetkom naše ere govorilo v ženski obliki *Sontja* (z nosnikom). Ljudska latinščina je v poznih stoletjih dodala spredaj *i*, s tem pa je romansko prebivalstvo ohranilo do današnjih časov obliko Isonzo. Slovenščina je izgubila nosnike nekako v 10. stoletju in *Sont'a* je postala po vseh fonetičnih pravilih *Sóča*. Cerkvena, ljudska latinščina je poznala le obliko s prostetičnim *i*, tj. *Isontius*. Če bi se Slovenci priselili tja v 6. stoletju, bi morali prevzeti takšno obliko, toda ohranili so staro! V nekaterih srednjeveških virih (S. Rutar) je omenjena kot *Iznica*, *Isnitz*, ki so jo priseljeni bavarski Nemci povzeli po romanskih cerkvenih virih. Trentarji so še v minulem stoletju rekli delu njenega toka od izvira do izliva Zadnjice vanjo Šnita, tj. ponovno prilagojena Isnitz.

Ime TRENTA tudi ne more biti skrivnost. Ki je ne bi bilo moč razvozljati. V sanskrtu beseda *dra* pomeni *teče* in *drahva* je pridevniška oblika

NOVICE

Pred dnevi se je vrnil z zasebnega obiska v ZDA predsednik SR Slovenije Janez Stanovnik. V Washingtonu se je sestel z ameriškim zunanjim ministrom Shultzem in se udeležil tiskovne konference. Njegova izvajanja o stanju v Jugoslaviji in Sloveniji je ostro kritiziral srbski tisk. Stanovnik je dejal, da so nekateri listi v Beogradu napačno in lažno poročali o poteku tiskovne konference. Janez Stanovnik je bil 15 let visok funkcionar OZN in ima v ZDA sina.

—o—

Od 23. do 26. t. m. bo v Benetkah niz prireditev ob 10-letnici delovne skupnosti Alpe-Jadran.

—o—

V Cavtatu pri Dubrovniku bo 17. in 18. t. m. redno letno zasedanje Italijansko - jugoslovanske in Jugoslovansko - italijanske gospodarske zbornice.

—o—

V Italiji se nadaljuje polemika zaradi potniškega letala družbe Itavia, ki je strmoglavilo pred 8 leti pri otoku Ustica. Življenje je izgubilo 81 ljudi. Do zdaj je bilo ugotovljeno, da je letalo sestrelila raketa, niso pa znane druge okoliščine.

z istim deblom. Naš jezik ga ima v besedah *dreti*, *drveti*, *drveča*. Naša *Drava* in kašubska *Drawa* (zahodna Poljska) sta reki, ki dereta. Lužiški Srbi imajo glagol *drěć* = dreti, derem, trgati. *Dre(n)ka* na Beneškem lahko pomeni kraj, ki je raztegnjen kot »dolga vas«, ki se vleče. Pri Palčjem na Pivškem je dolina *Vlačno*, ki pove isto z novejšo besedo. V silno razvlečeni dolini Trente, ki je zelo odmaknjena, so ohranili starinsko izgovorjavo z nosnikom *-n-* in brez sonorizacije *t > d*; zato Trenta in ne *Dréta*. Če bi pobrskali po kakšnih cerkvenih papirjih, ki govore o lastništvu posestev v Savinjski dolini, bi tudi utegnili odkriti, da je tamkajšnja reka *Dreta* najbrž bila Drenta ali Trenta. Tudi dolina *Drtija* pri Moravčah se vleče zelo na dolgo. Istega pomena in izvora je *Trento* na Tirolskem. Glede na etim je umestno tukaj dopolniti pomensko zvezo *Drave* z drugimi imeni. V angleščini *to draw* pomeni vleči, nategovati; *to draw along* = vleči s seboj. Za reke s takšnim etimom je to osnovna značilnost. Tako zlo lastnost imajo tudi pritoki *Pada Taro*, v Benečiji *Ter* (rom. Torre), *Travna* (Dravna) = Traun, *Tronto* v ital. deželi Marke in dolina *Valle di Tronto* v pokrajini Pesaro. Stranske tokave ob Dravi, polne ob nalivih, so še vedno *dravice*. Boerio v ben. ital. slovarju navaja *Travo* = corrente, tj. tok. Bezljaj iz istega etima izvaja krajevno ime *Bodrež*, ki naj bi bil nekdanji *Vódrez* (*v > b* je pri nas pogost), toda še leta 1341. *Dors*, kot spačenka +derež. Za tržaškega škofa Piccolominija in pozn. papeža Pija II. (Cosmographia, Paris, 1509), na str. 104) je reka *Drava drveča*, »precipuus Dravus«. Trenta in it. Trento sta lahko tudi dolini z vodami, ki močno derejo.

Na gornjem koncu Soške doline leži čudovit kraj s čudnim imenom: BOVEC. Česa vsega ni-

Pisma uredništvu:

Spoštovano uredništvo, z velikim zanimanjem sem prebral vseh pet nadaljevanj podlistka Stanka Žerjala »Antifašizem sredi političnih veroizpovedi«, saj mi je avtor odkril marsikatero novost iz tridesetih pa tudi kasnejših let. Tekst je napisan nadvse sočno in privlačno, obenem pa skoraj izziva k razmišljanju o zgodovinskih dogodkih, ki so tudi v današnjem času sila aktualni. Še posebej mi je bilo všeč njegovo prikazovanje argentinskih razmer

FANTJE IZPOD GRMADE in DEKLIŠKI ZBOR DEVIN

vabita na

slovesno odprtje svojega sedeža v nedeljo, 13. novembra, ob 15. uri, ob otroškem vrtcu v Devinu.

sredi Videlove vojaške diktature, kakor tudi razgovori s sobraty italijanske narodnosti za časa fašizma.

Prosim Vas, da avtorju posredujete moje čestitke, v upanju, da bomo v Novem listu še kaj brali izpod njegovega peresa.

S spoštovanjem

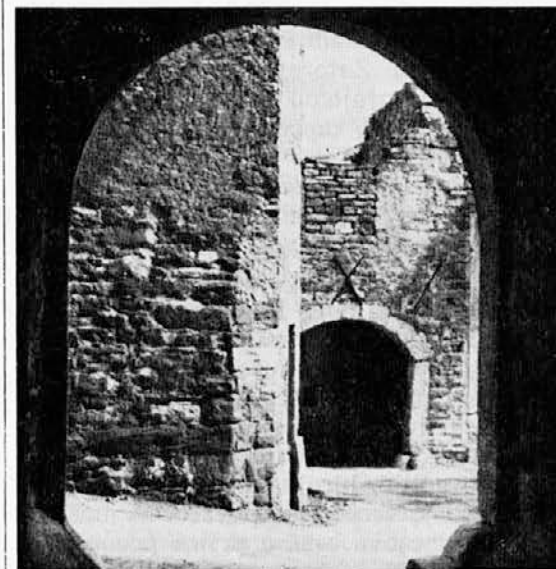
Saša Rudolf

VARSTVO ČRNEGA RIBEZA PRED ŠKODLJIVCI

■ nadaljevanje s 7. strani

ljivec sadnega drevja, pogosto napada tudi ribez. Zaradi intenzivne kemične zaščite kapar na sadnem drevju ne povzročajo več toliko škode, zato zelo okuženi ribez poškopimo s folidolom ali oleofazionom. V obdobju rasti uporabljamo gusation, paration ultracid. Ribez napadajo tudi uši, ki s sesanjem povzročajo zvijanje listov. Ker večina listnih uši prezimlja v obliki zimskih jajčec, jih zatremo že s temeljitim zimskim ali spomladanskim škropljenjem proti kaparju, poleti pa jih uničujemo z insekticidi zoper listne uši.

Z. T.

so privlekle na dan učene glave domačega in tujega rodu, da bi pojasnili njegov pomen! Italijanski »bovi = buoi« se tam niso pasli nikdar. Toda najbližje originalni obliki so ostali oglejski in čedadski pisarji, ki navajajo *Plitzio* in *Plezzo*. Prvi obliki je zelo blizu *Flitsch*, kajti Nemcu je vselej lepše zvenela skupina *fl* kot *pl*. Slovenska osnova je mogla biti samo +*Polce* ali +*Polec*, saj je tam ne veliko polje, polce manjša ravnina med gorami. Izgovorjava glasov *p*, *b* in *v* tam ni bila vselej jasna, zato je prišlo do *Bolce*, *Bole*, kar da pri dvoustničnem glasu *l* obliko *Bouc*. Rutar pravi, da iz usta domačina slišiš *Bouc* ali celo *Bovč*. Pravovernna južnoslovanska slovenščina nas je šele v tem stoletju osrečila s spakedranko *Bovec*. Pravilno bi se moralo ime glasiti *Polec* ali kvečjemu *Bolec*. Župnik iz Prvačine Matija Čuk (Noctua) je v matični knjigi leta 1598 zabeležil, da je umrl Miha Rugelj, župnik v kraju *Bolz*, nad tem imenom pa je zaradi jasnosti pripisal še *Plez*. Pri Zgornji Kungoti na Štajerskem imamo kraj *Polc*. Poznamo še vrsto Polčan, Poljan, Polj in Poljče. Enako lego kot *Bovec* ima južnotirolski *Bolzano*, čigar romanska oblika je mnogo bližja venetski kot germanski *Bozen* (po 8. stoletju). *Bolzano* (»in villa de Bolzano«, 1190) pri Morsanu ob Tilmentu.

Gora SVINJAK, ki se dviga nad Bovecem, ni niti najmanjše zveze s svinjerejo. Prav v tistih krajih rečejo hlevčku za svinje *kôtec*, kjer samice kotijo. Pač pa bi pri razlagi imena (nič uglednega za prelepo goro) utegnili rabiti naslednja misel: Naši predniki, ki niso nosili ročnih ur, so dnevni čas odčitavali z gorskih vrhov ali obdelovalnih površin. Kakor človek na razpotju tudi sonce (ali senca hriba) lahko zavije na svoji dnevni poti. Glas *j* pomeni vrinec v smislu unifikacije s sorodniki; pravilno bi se moralo

ime glasiti *Svinjak*, če ne *Svinek*. Vasica *Zavino*, olepšana iz *Svino* (dokaz »neolepšani« potok *Svinjščak*; potok vselej po vasi in ne obratno) nosi sorodno ime. Na Koroškem je tudi *Svinška planina* (planina pri Slovencih brez izjeme pomeni plani svet v hribih in nikakor ne goro), nad Hinjami se dviga *Svinjski vrh* 509 m, *Svino* je vasica pri Kobaridu, *Svinska planina* pod Matjurjem, *Svinski grič* 505 pod Ribnico na Dolenjskem, *Svinski vrh* 763 m nad Trbovljami, zaselek *Svinače* pod Bukovskim vrhom, morda tudi Sviščaki pod Snežnikom itd. spadajo v isto pomensko skupino.

Kdo bo pojasnil izvora imena TOLMIN? Rutar omenja *Castri Tulnini*, Thullmein, Thulmein. Bezljaj ga poskuša povezati z nekakšnim »predromanskim« imenom *Talamona*. Iz zgodovine je znan poraz Etruskov pri kraju *Talamone* v Toskani in nad dolino reke *Marecchia* tik pod San Marinom leži vas *Talanello*, v okolici katere je dolga vrsta venetskih imen. Vsi ti kraji so povezani s prevažanjem jantarja in bakra, od Baltika do Tuscije. Med rekama *Mulda* in *Laba* leži vas *Delminci*, ki pripada Lužiškimi Srbom. Daniel Springsguth v svoji disertaciji iz leta 1772 meni, da je tudi *Dalmacija* dobila svoje ime po podobnem krajevnom imenu *Delmin*; današnje Duvno pri Splitu (*Salona* = *Slana*) so Rimljani imenovali *Delminium*. Variante s *t* so pa gotovo mnogo starejše od onih na *d*.

Precej lažje je pojasniti SOLKAN. Latinska oblika *Silicanum*, znana iz pisanih virov, kaže na +*solkno*, +*solkon*, *Solkan*, *Sólkan*. Čehom *osl'aknūt'* pomeni *poleniti se*, Slovenci poznamo *zlekniti se* (polenariti leže), v litavščini pa *sliŋkti* pomeni *leno se vleči*. Zares čudovito: Soča se tamkaj poleni, ker se reši objema strmih bregov, in teče bolj umirjeno po ravnini do morja.